

Asia C-158/24 [Rojcki]ⁱ**Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 98 artiklan 1 kohdan mukainen
ennakkoratkaisupyynnön tiivistelmä****Jättämispäivä:**

28.2.2024

Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin:

Sąd Najwyższy (Puola)

Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen tekemispäivä:

23.9.2022

Kantaja:

J.P.

Vastaajat:

A.T.

J.B.

● Skarb Państwa – Prezes Sądu Okręgowego w O. (Puola)

Pääasian kohde

Sąd Najwyższyn (ylin tuomioistuin, Puola) laajennetun kokoonpanon käsiteltäväksi saatettu oikeuskysymys siitä, keskeyttääkö sovittelumenettely kanteen vanhentumisajan kulumisen.

Ennakkoratkaisupyynnön kohde ja oikeudellinen perusta

Tuomioistuimen kokoonpanon vahvistavan toimen oikeusvaikutukset siinä tapauksessa, että näin muodostettu kokoonpano ei ole Euroopan unionin oikeudessa tarkoitettu riippumaton, puolueeton ja etukäteen laillisesti perustettu tuomioistuin – SEUT 267 artikla

ⁱ Tämän asian nimi on kuvitteellinen nimi. Se ei vastaa oikeudenkäynnin minkään asianosaisen todellista nimeä.

Ennakkoratkaisukysymys

Onko Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 2 artiklaa, 6 artiklan 1 ja 3 kohtaa sekä 19 artiklan 1 kohdan toista alakohtaa, luettuina yhdessä Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklan ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 267 artiklan kanssa, tulkittava siten, että Sąd Najwyższy jaoston toimintaa johtavan Sąd Najwyższy presidentin määräyksen kaltaisella toimella, jolla vahvistetaan tuomioistuimen kokoonpano, ei ole oikeusvaikutuksia, jos kyseinen kokoonpano ei ole Euroopan unionin oikeudessa tarkoitettu riippumaton, puolueeton ja etukäteen laillisesti perustettu tuomioistuin, kun otetaan huomioon erityisesti seuraavaa:

- a) tuomioistuimen kollegiaaliseen kokoonpanoon kuuluu henkilöitä, jotka on nimitetty Sąd Najwyższy tuomarinvirkaan selvästi tuomareiden nimittämistä koskevien kansallisten säädösten vastaisesti, mikä on vahvistettu ylimmän kansallisen tuomioistuimen lainvoimaisissa ratkaisuissa, ja nämä henkilöt muodostavat enemmistön tuomioistuimen kokoonpanosta
- b) tuomioistuimen kokoonpanon on edellä mainitulla tavalla vahvistanut Sąd Najwyższy presidentti, joka on nimitetty Sąd Najwyższy tuomarinvirkaan edellä mainitun kaltaisissa olosuhteissa ja vastoin niitä sääntöjä, jotka koskevat Sąd Najwyższy tuomarin nimittämistä Sąd Najwyższy presidentin tehtäviin?

Unionin oikeussäännöt, joihin viitataan

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (jäljempänä SEU) 2 artikla, 6 artiklan 1 ja 3 kohta sekä 19 artiklan 1 kohdan toinen alakohta

Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artikla

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (jäljempänä SEUT) 267 artikla

Kansalliset oikeussäännöt, joihin viitataan

Puolan perustuslain (Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej) 10, 173, 179 ja 186 §

Ylimmästä tuomioistuimesta 8.12.2017 annetun lain (ustawa o Sądzie Najwyższym, jäljempänä Sąd Najwyższysta annettu laki) 11 ja 13 a §, 15 §:n 1 ja 3 momentti, 26 §:n 2 ja 3 momentti, 29 §:n 4 momentti, 72 §:n 1 momentti, 75 §:n 1 momentin 5 kohta, 75 §:n 1 a momentti ja 80 §:n 1 momentti

Ylimmän tuomioistuimen työjärjestyksestä 14.7.2022 annetun Puolan tasavallan presidentin asetuksen (Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z 14 lipca 2022 r. Regulamin Sądu Najwyższego; Dz. U. 2022, järjestysnumero 1489) 84 §

Siviiliprosessista annetun lain (Kodeks postępowania cywilnego, jäljempänä siviiliprosessilaki) 379 §:n 4 kohta

Unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö, johon viitataan

Tuomio 5.11.2019, komissio v. Puola (Yleisten tuomioistuinten riippumattomuus) (C-192/18, EU:C:2019:924)

Tuomio 2.3.2021, A.B. ym. (Tuomareiden nimittäminen ylimpään tuomioistuimeen – Muutoksenhaku) (C-824/18, EU:C:2021:153)

Tuomio 26.3.2020 (uudelleen käsittely), Simpson v. neuvosto ja HG v. komissio (C-542/18 RX-II ja C-543/18 RX-II, EU:C:2020:232)

Tuomio 19.11.2019, A. K. ym. (Ylimmän tuomioistuimen kurinpitojaoston riippumattomuus) (C-585/18, C-624/18 ja C-625/18, EU:C:2019:982)

Yhteenvedo tosiseikoista ja menettelystä

- 1 Sąd Najwyższy, jonka käsiteltäväksi on saatettu maksuasiassa tehty kassaatiovalitus, siirsi 16.10.2020 antamallaan määräyksellä Sąd Najwyższyn laajennetun kokoonpanon käsiteltäväksi oikeuskysymyksen siitä, keskeyttääkö sovittelumenettely kanteen vanhentumisajan kulumisen.
- 2 Izba Cywilna Sądu Najwyższegon (ylimmän tuomioistuimen siviilijaosto, Puola; jäljempänä siviilijaosto) toimintaa johtava Sąd Najwyższyn presidentti (jäljempänä siviilijaoston presidentti) antoi 18.8.2022 määräyksen, jolla hän nimesi tämän oikeuskysymyksen käsittelemiseksi seitsemästä Sąd Najwyższyn tuomarista muodostuvan kokoonpanon seuraavasti: ST (puheenjohtaja), ZX, KJ, YS, BV, CR ja Dariusz Zawistowski (esittelevä tuomari).
- 3 Esittelevä tuomari ilmoitti 5.9.2022 päivätyllä kirjeellä siviilijaoston presidentille, ettei asiaa voida hänen näkemyksensä mukaan ottaa käsittelyyn istuntosuunnitelmassa ilmoitettuna ajankohtana, koska asian ratkaisukokoonpanoon kuuluu henkilöitä, jotka on nimitetty Sąd Najwyższyn tuomareiksi kansallisesta tuomarineuvostosta annetun lain muuttamisesta 8.12.2017 annetun lain (ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa; Dz. U. 2018, järjestysnumero 3; jäljempänä vuoden 2017 muutoslaki) nojalla perustetun Krajowa Rada Sądownictwan (kansallinen tuomarineuvosto, Puola; jäljempänä KRS) esityksestä. Esittelevä tuomari totesi, että Sąd Najwyższyn siviilijaoston, rikosjaoston ja työ- ja sosiaalivakuutusasioiden jaoston yhdessä 23.1.2020 antamassa päätöslauselmassa (uchwała Izby Cywilnej, Izby Karnej oraz Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20, OSNC 2020, nro 4, järjestysnumero 34; jäljempänä SN:n vuoden 2020 päätöslauselma), joka sitoo oikeudellisesti kaikkia Sąd Najwyższyn kokoonpanoja, on todettu, että

tuomioistuin, jonka kokoonpanoon kuuluu Sąd Najwyższy tuomarinvirkaan mainitulla tavalla nimitetty henkilö, ei ole asianmukaisesti muodostettu tuomioistuin, joten sen kokoonpano on siviiliprosessilain 379 §:n 4 momentissa tarkoitettulla tavalla lainvastainen ja menettely on tämän seurauksena pätemätön. Asian III CZP 43/22 ratkaisukokoonpanoon on nimetty neljä tällaista henkilöä, ja he muodostavat siinä enemmistön.

- 4 Esittelevä tuomari viittasi edellä mainitussa kirjeessä myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen vakiintuneeseen oikeuskäytäntöön, joka vahvistaa SN:n vuoden 2020 päätöslauselmassa esitetyn kannan.
- 5 Esittelevä tuomari ilmoitti, että hän antaa määräyksen oikeuskysymyksen ottamisesta käsiteltäväksi istunnossa heti, kun kyseistä menettelyä varten on nimetty kokoonpano, joka ei ole siviiliprosessilain 379 §:n 4 momentissa tarkoitettulla tavalla lainvastainen.
- 6 Siviilijaoston presidentti ilmoitti esittelevälle tuomarille 16.9.2022 päivätyllä kirjeellä, että hän on 5.9.2022 päivätyyn kirjeeseen liittyen antanut kyseisen asian asiakirja-aineiston esittelyn toimivaltaisen jaoston puheenjohtajan tehtäväksi sekä ilmoittanut tälle, että esittelevä tuomari kieltäytyy määräämästä asialle käsittelyajankohtaa. Määräyksellä, joka annettiin 21.9.2022, III jaoston puheenjohtaja määräsi asian käsiteltäväksi 19.10.2022.

Yhteenveto ennakkoratkaisupyyntöjen perusteista

- 7 Ennakkoratkaisukysymyksen esittänyt Sąd Najwyższy on todennut, että osa kokoonpanoon nimetyistä henkilöistä on nimitetty Sąd Najwyżsyzin tuomarinvirkaan tavalla, joka rikkoo räikeästi Sąd Najwyżsyzin tuomareiden nimittämistä koskevaa lainsäädäntöä, joten tuomioistuinta, jonka kokoonpanoon he kuuluvat, ei voida pitää riippumattomana, puolueettomana ja etukäteen laillisesti perustettuna tuomioistuimena.
- 8 Kysymyksellä siviilijaoston presidentin kokoonpanon muodostamista koskevan määräyksen vaikutuksista pyritään selvittämään, miten tällaisissa tapauksissa, joissa tuomioistuimen kokoonpano on muodostettu sääntöjenvastaisesti, varmistetaan, että unionin oikeutta, jonka säännöksissä edellytetään, että tuomioistuimen kokoonpano vastaa Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) 47 artiklassa tarkoitettua riippumattoman, puolueettoman ja etukäteen laillisesti perustetun tuomioistuimen vaatimusta, sovelletaan tehokkaasti. Kyseinen epävarmuus johtuu siitä, että siviilijaoston presidentti on suorittanut virallisia toimia, joissa hän Sąd Najwyżsyzin elimenä, joka on toimivaltainen muodostamaan tuomioistuimen kokoonpanon, ei ole soveltanut unionin oikeutta, vaan on nimennyt kokoonpanoja, jotka eivät täytä perusoikeuskirjan 47 artiklassa asetettua vaatimusta. Tässä yhteydessä merkitystä on myös sillä, että siviilijaoston presidentin tehtäviä hoitava henkilö on niin ikään nimitetty Sąd Najwyżsyzin tuomarinvirkaan vuoden 2017 muutoslailla perustetun

KRS:n päätöksellä, sekä sillä, että valittaessa ehdokkaita siviilijaoston presidentin tehtävään ei ole noudatettu asianmukaisia menettelysääntöjä.

- 9 Ennakkoratkaisukysymyksen esittänyt Sąd Najwyższy katsoo, että Sąd Najwyższyn jaoston presidentin on kyseisen tuomioistuimen elimenä sovellettava unionin oikeutta ja varmistettava sen noudattaminen tuomioistuimen kokoonpanoa muodostettaessa, kun otetaan huomioon unionin oikeuden ensisijaisuuden periaate. Se, että enemmistö tuomioistuimen kokoonpanon jäsenistä on nimitetty Sąd Najwyższyyn vuonna 2018, vaikeuttaa sen arviointia, onko tällä tavoin muodostettu kokoonpano perusoikeuskirjan 47 artiklan vaatimukset täyttävä tuomioistuin. Käytännössä mainittu seikka nimittäin estää tuomioistuinta ryhtymästä mainitussa kokoonpanossa mihinkään toimivaltaan liittyvään toimenpiteeseen, joka vaatii kokoonpanon jäsenten ääntenemmistöä. Tuomioistuin (tuomioistuimen kokoonpano) ei myöskään voi toteuttaa tällaisia toimia nemo iudex in causa sua -kiellon vastaisesti. Näistä syistä herää kysymys, voiko tällainen kokoonpano tosiasiallisesti täyttää kullekin tuomioistuimelle (tuomioistuimen kokoonpanolle) asetetun velvollisuuden tutkia viran puolesta, onko kyseessä perusoikeuskirjan 47 artiklan vaatimukset täyttävä tuomioistuin.
- 10 Ryhtyminen toimiin, joilla tämä velvoite täytetään, aiheuttaa kurinpidollisen vastuun riskin niille kokoonpanon jäsenille, jotka ilmoittavat, että tuomioistuin on muodostettu sääntöjenvastaisesti siitä syystä, että vuonna 2018 toteutetuissa Sąd Najwyższyn tuomareiden nimittämismenettelyissä on rikottu räikeästi kansallista lainsäädäntöä. Sąd Najwyższyn tuomareiden kurinpidollista vastuuta koskevassa kansallisessa lainsäädännössä säädetään lähtökohtaisesti virasta (palvelussuhteesta) erottamisesta rangaistuksena sellaisista kurinpidollisista teoista kuin ”kieltäytyminen lainkäyttötehtävien hoitamisesta”, teot tai laiminlyönnit, jotka ”voivat estää tai vakavasti vaarantaa oikeusviranomaisen toiminnan”, sekä teot, joilla kyseenalaistetaan ”tuomarin palvelussuhteen olemassaolo, tuomarin nimityksen tehokkuus tai Puolan tasavallan perustuslaillisen elimen valtuudet”. Näin ollen Sąd Najwyższyn presidentin kokoonpanon muodostamista koskevan määräyksen vaikutusten arviointi on kysymys, joka koskee myös niiden kokoonpanoon kuuluvien tuomareiden riippumattomuuden suojaa, jotka mainittujen menettelyjen suoritustapaan vedoten väittävät, että tuomioistuimen ratkaisukokoonpano on muodostettu sääntöjenvastaisesti.
- 11 Samoin pelkää se, että tuomarin on osallistuttava ratkaisukokoonpanoon, joka ei täytä riippumattoman, puolueettoman ja etukäteen laillisesti perustetun tuomioistuimen vaatimusta, on seikka, joka heikentää jokaisen sellaisen kokoonpanon jäsenen riippumattomuutta, joka vetoaa mainittuun sääntöjenvastaisuuteen ratkaisun antamisen esteenä. Jos tuomari katsoo, että kokoonpano, jossa hän toimii, ei täytä perusoikeuskirjan 47 artiklassa määrättyä vaatimusta eikä näin ollen takaa asianosaisten oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin, on tämä – myös tuomarin itsensä mukaan – omiaan herättämään epäilyksen siitä, säilyttääkö kyseinen tuomari riippumattomuutensa jatkaessaan työskentelyä tällaisessa kokoonpanossa. Sen vuoksi on tarpeen säätää mekanismista, jonka avulla voidaan huolellisesti tutkia, täyttääkö tuomioistuimen

tietty kokoonpano perusoikeuskirjan 47 artiklassa asetetut vaatimukset. Ennakkoratkaisukysymyksessä tarkoitettujen unionin oikeuden säännösten ja määräysten tulkinta on erityisen tärkeää siksi, että kansallisessa oikeudessa ei ole tehokasta oikeussuojakeinoa tuomarille, joka unionin oikeuden säännöksiin viitaten väittää, että sen kokoonpanon, jossa hän toimii, jäsenten sääntöjenvastainen nimittäminen estää ratkaisun antamisen.

- 12 Sąd Najwyższy tuomarinvirkaan sääntöjenvastaisesti nimitettyjen henkilöiden kanssa samaan ratkaisukokoonpanoon nimetyt tuomarit esittävät tällaisten henkilöiden jäävämistä koskevia vaatimuksia. Siviilijaostossa käsiteltävien asioiden yhteydessä esitettyjä hakemuksia ei kuitenkaan panna vireille eikä niiden sisältöä tutkita. Tällaisella käytännöllä evätään näiltä tuomareilta kaikki oikeussuojakeinot, joiden avulla he voisivat panna vireille menettelyn väitteidensä perusteltavuuden arvioimiseksi.
- 13 Ratkaistessaan käsiteltäväkseen saatettua oikeuskysymystä laajennetussa kokoonpanossa Sąd Najwyższy voi antaa päätöksen, jolle se antaa oikeusperiaatteen voiman. Päätös sitoo tämän jälkeen kaikkia Sąd Najwyższy kokoonpanoja. Tällaisen päätöksen antamisella on näin ollen merkitystä sen kannalta, miten Sąd Najwyższy ratkaisee kunkin yksittäisen asian, jossa sovelletaan sellaisia säännöksiä, joista Sąd Najwyższy on antanut tulkinnan. On pidettävä mielessä, että Sąd Najwyższy antaa muutoksenhakukeinoihin liittyviä ratkaisuja unionin oikeuteen kuuluvilla aloilla.
- 14 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin viittaa unionin tuomioistuimen vakiintuneeseen oikeuskäytäntöön ja muistuttaa, että jäsenvaltioiden tuomioistuimille SEU 19 artiklassa annettu tehtävä on taata unionin oikeuden täysi soveltaminen kaikissa jäsenvaltioissa ja yksityisillä unionin oikeuden nojalla oleva oikeussuoja. Se vetoaa myös perusoikeuskirjan 47 artiklassa vahvistettuun oikeuteen, jonka mukaan jokaisella, jonka unionin oikeudessa taattuja oikeuksia ja vapauksia on loukattu, on oikeus kohtuullisen ajan kuluessa oikeudenmukaiseen ja julkiseen oikeudenkäyntiin riippumattomassa, puolueettomassa ja etukäteen laillisesti perustetussa tuomioistuimessa.
- 15 Tältä osin se viittaa myös ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen (jäljempänä Euroopan ihmisoikeussopimus) 6 artiklan 1 kappaleessa vahvistettuun vaatimukseen sekä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen 1.12.2020 antamaan tuomioon Gudmundur Andri Astradsson v. Islanti.
- 16 SN:n vuoden 2020 päätöslauselmassa todetaan, että nimetyn kokoonpanon vuoksi menettelyn toteuttaminen kyseisessä kokoonpanossa johtaa menettelyn pätemättömyyteen. Päätöslauselma muodostaa oikeusperiaatteen ja sitoo kaikkia Sąd Najwyższy kokoonpanoja Trybunał Konstytucyjny (perustuslakituomioistuin, Puola) 20.4.2020 antamasta tuomiosta (U 2/20, OTK-A 2020, 61 kohta) huolimatta. Tältä osin ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin yhtyy väitteisiin, jotka esitetään erityisesti 22.6.2022 annetun Sąd Najwyższy

seitsemän tuomarin kokoonpanoa koskevan päätöslauselman (I KZP 2/22, OSNKW 2022, nro 6, järjestysnumero 22) perusteluissa, Sąd Najwyższyn 5.4.2022 antaman päätöslauselman (III KZP 1/22) perusteluissa sekä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen 22.7.2021 antamassa tuomiossa Reczkowicz v. Puola (valitus nro 43447/19), 8.11.2021 antamassa tuomiossa Dolińska-Ficek ja Ozimek v. Puola (valitukset nro 49868/19 ja 57511/19) ja 3.2.2022 antamassa tuomiossa Advance Pharma Sp. z o.o. v. Puola (valitus nro 1469/20).

- 17 Tällaisen menettelyn sääntöjenvastaisuuden seurauksia ei poista se, että menettelyn asianosaiset voivat turvautua keinoon (niin kutsuttu tuomarin puolueettomuudesta), josta säädetään Sąd Najwyższysta annetun lain, sellaisena kuin se on muutettuna 9.6.2022 annetulla lailla (ustawa z 9 czerwca 2022 r. o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw; Dz. U. 2022, järjestysnumero 1259), 29 §:n 4–25 momentissa. Kyseisissä säännöksissä nimittäin säädetään ylimääräisestä oikeussuojakeinosta, jonka määräaikaa ja soveltamisperusteita on rajoitettu, mikä ei kuitenkaan voi rajoittaa asianosaisten oikeuksia eikä asiaa käsittelevän tuomioistuimen toimivaltaa ja velvollisuutta määrittää, täyttääkö tuomioistuimen kokoonpano perusoikeuskirjan 47 artiklassa ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaleessa asetetut vaatimukset.
- 18 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin viittaa myös asiassa C-658/22 Sąd Najwyższyn kollegiaalisten kokoonpanojen asemasta esitettyyn ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen, jonka esittäminen tosin liittyi 2.9.2021 annetun päätöksen sisältämään toteamukseen siitä, että henkilöt, joita SN:n vuoden 2020 päätöslauselma koskee, on nimitetty Sąd Najwyższyn tuomarinvirkaan tavalla, joka rikkoo räikeästi lainsäädäntöä. Tuomioistuin yhtyy täysin asiassa C-658/22 esitettyssä ennakkoratkaisupyynnössä tältä osin esille tuotuihin perusteluihin.
- 19 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin vetoaa lisäksi siihen, että sääntöjä, jotka koskevat siviilijaoston presidentin valintatapaa, on rikottu, mikä sekin voi osaltaan herättää yksityisissä perusteltuja epäilyjä kyseisen presidentin määräyksellä muodostettuun ratkaisukokoonpanoon kuuluvien henkilöiden riippumattomuudesta ja puolueettomuudesta. Jos tuomioistuimen sääntöjenvastaisesti muodostettu kokoonpano vahvistetaan sellaisen Sąd Najwyższyn presidentin määräyksellä, joka on myös nimitetty Sąd Najwyższyn tuomarin virkaan tavalla, joka rikkoo räikeästi tuomareiden nimittämistä koskevia säännöksiä, sekä samoissa olosuhteissa kuin hänen määräyksellään tuomioistuimen kokoonpanoon nimetyt henkilöt, tällainen toimi on omiaan vain vahvistamaan yksityisten käsitystä siitä, että tuomioistuimen kokoonpano ei täytä riippumattoman, puolueettoman ja etukäteen laillisesti perustetun tuomioistuimen vaatimusta. Tällainen kokoonpanon muodostamistapa antaa aiheutta epäillä, että sen avulla yritetään laillistaa sääntöjenvastaisen nimittämismenettelyn seuraukset.
- 20 Sąd Najwyższysta annetun lain 15 §:n mukaan ehdokkaat Sąd Najwyższyn presidentin tehtävään valitsee asianmukaisen jaoston tuomareiden yleiskokous (jäljempänä tuomarikokous). Tuomarikokous on Sąd Najwyższyn elin, johon

kuuluvat kaikki jaoston tuomarit. Ehdokkaat Sąd Najwyższyn presidentin tehtävään on valittava sellaisessa kokoonpanossa, joka edustaa Sąd Najwyższyn jaoston kokoonpanoa, ja valinta edellyttää tuomarikokouksen jäsenten riittävää ääntenenemmistöä.

- 21 Sąd Najwyższyn siviilijaoston tuomarikokous, joka kutsuttiin koolle valitsemaan ehdokkaat siviilijaoston presidentin tehtävään, päätti 29.6.2021 ääntenenemmistöllä lykätä tuomarikokouksen toimintaa siihen asti, kunnes unionin tuomioistuimessa asiassa komissio v. Puola (C-791/19) vireillä olleet menettelyt sekä ennakkoratkaisukysymysten johdosta lykättyjen asioiden (C-487/19 ja C-508/19) käsittely oli saatettu päätökseen, koska se katsoi, että näiden asioiden lopputuloksella oli merkitystä ehdokkaiden valintamenettelyn kulun kannalta. Siviilijaoston presidentin Dariusz Zawistowskin toimikausi päättyi 31.8.2021.
- 22 Puolan tasavallan presidentti uskoi siviilijaoston johtamisen Sąd Najwyższyn ensimmäiselle presidentille. Tämä johti tosiasiallisesti Sąd Najwyższyn ensimmäisen presidentin ja siviilijaoston presidentin toimintojen yhdistämiseen, mitä Sąd Najwyższysta annettu laki ei mahdollista. Kyseisen lain 11 §:n sanamuodosta ilmenee, että Sąd Najwyższyn ensimmäinen presidentti ja Sąd Najwyższyn presidentit ovat Sąd Najwyższyn erillisiä elimiä. Samalla Sąd Najwyższyn presidentille kuuluvat toimivaltuudet sulkevat pois sen, että Sąd Najwyższyn ensimmäinen presidentti voisi käyttää kyseisiä toimivaltuuksia. Sąd Najwyższysta annetun lain 13 a §:ää, jossa Puolan tasavallan presidentille annetaan toimivalta määrätä tietty Sąd Najwyższyn tuomari hoitamaan Sąd Najwyższyn presidentin tehtäviä, ei voida ymmärtää siten, että tasavallan presidentti voi toimeenpanovaltaa käyttävänä elimenä valita tietyn henkilön Sąd Najwyższyn tuomareiden keskuudesta ottamatta huomioon kaikkia kyseisen tuomioistuimen organisaatiota koskevia lainsäännöksiä. Kysymys siitä, että Puolan tasavallan presidentti uskoi sääntöjenvastaisesti siviilijaoston presidentin tehtävien hoitamisen henkilölle, joka oli aikaisemmin nimitetty Sąd Najwyższyn ensimmäinen presidentiksi, tuli esiin 7.9.2021 pidetyssä tuomarikokouksessa.
- 23 Se, että Sąd Najwyższysta annetun lain 13 a §:n, luettuna yhdessä saman lain 15 §:n kanssa, nojalla Puolan tasavallan presidentillä on oikeus uskoa Sąd Najwyższyn presidentin tehtävien hoitaminen jollekulle, loukkaa perustuslaillista periaatetta, jonka mukaan tuomiovalta on toimeenpanovallasta erotettu ja riippumaton. Puolan tasavallan presidentin toimivallan laajuutta sääntelevät perustuslain säännökset eivät anna presidentille toimeenpanovaltaa käyttävänä elimenä oikeutta itsenäisesti päättää siitä, että tietyt tuomarit ottavat hoitaakseen sellaisia tehtäviä, joissa he voivat käyttää Sąd Najwyższyn elinten toimivaltaa. Perustuslain 144 §:n 3 momentin 23 kohdassa säädetään ainoastaan siitä, että Puolan tasavallan presidentti nimittää Sąd Najwyższyn presidentit, edellyttäen, että ehdokkaat tehtävään valitsee tuomareista koostuva elin (tuomarikokous). Vain perustuslain 144 §:n 3 momentissa esitetyissä tapauksissa Puolan tasavallan presidentin virallisten määräysten voimaantulo ei edellytä pääministerin allekirjoitusta. Se, että Puolan tasavallan presidentti uskoo Sąd Najwyższyn

presidentin tehtävien hoitamisen jollekulle, ei ole perustuslain 144 §:n 3 momentin 23 kohdassa tarkoitetun toimivallan käyttämisestä, minkä vuoksi tasavallan presidentin ja pääministerin on toimittava yhteistyössä. Tällaista korkeimpien toimeenpanoviranomaisten virallista määräystä, jolla ei ole nimenomaista perustuslaillista perustaa, ei voida oikeuttaa tarpeella varmistaa Sąd Najwyższyn jaoston moitteeton toiminta tilanteessa, jossa jaostoa johtavan Sąd Najwyższyn presidentin toimikausi päättyy. Institutionaalisissa säännöksissä nimittäin määritellään nimenomaisesti, kuka toimii silloin Sąd Najwyższyn jaostoa johtavan presidentin sijaisena.

- 24 Puolan perustuslain säännökset, joita tulkitaan vallanjaon periaatteen mukaisesti sekä ottaen huomioon säännös, jossa nimenomaisesti mainitaan tuomiovallan erillisuus (173 artikla), eivät anna aihetta olettaa, että Puolan tasavallan presidentillä olisi toimeenpanovallan elimenä minkäänlaista mahdollisuutta vaikuttaa virallisilla toimillaan menettelyyn, jolla valitaan ehdokkaat Sąd Najwyższyn presidentin tehtäviin. Siviilijaostossa vuonna 2021 pidettyjen vaalien osalta Puolan tasavallan presidentin päätös kyseisen jaoston johtamistehtävien uskomisesta Sąd Najwyższyn ensimmäiselle presidentille annettiin ehdokkaiden valintamenettelyn ollessa jo vireillä, sen jälkeen, kun istuntoa oli lykätty tuomarikokouksen päätöksellä. Tällä päätöksellä on käytännössä estetty niiden perustuslain säännösten soveltaminen, jotka määrittävät, kuka ottaa hoidettavakseen Sąd Najwyższyn jaoston johtamistehtävät Sąd Najwyższyn presidentin toimikauden päättymisen jälkeen. Tämä on vaikuttanut perustavanlaatuisesti siviilijaoston presidentin tehtäviin ehdolla olevien hakijoiden valintamenettelyn kulkuun.
- 25 Sąd Najwyższyn ensimmäinen presidentti TM kutsui tasavallan presidentin määräyksestä siviilijaostoa johtavana henkilönä (jäljempänä tuomarikokouksen puheenjohtaja) 7.9.2021 tuomarikokouksen koolle valitsemaan ehdokkaat siviilijaoston presidentin tehtävään, vaikka tuomarikokouksen jäsenten enemmistö vastusti tätä vedoten tuomarikokouksen 29.6.2021 antaman päätöslauselman sisältöön ja unionin tuomioistuimessa vireillä oleviin menettelyihin. Tuomarikokouksen puheenjohtaja kieltäytyi 7.9.2021 pidetyssä tuomarikokouksen istunnossa myös toimittamasta äänestystä istunnon lykkäämistä koskevasta esityksestä. Tästä syystä 13 tuomaria, jotka oli nimitetty Sąd Najwyższyn ennen vuotta 2018 ja jotka muodostivat tuomarikokouksen jäsenten enemmistön, kieltäytyivät osallistumasta kokouksen asioiden käsittelyyn. Tämä johti vaaditun päätösvaltaisuuden puutteeseen. Sama tilanne toistui 16.9. ja 27.9.2021.
- 26 Istunnon lykkäämistä pyytäneet tuomarit antoivat 7.9.2021 pidetyn tuomarikokouksen päätteeksi lausuman, jossa todettiin muun muassa, että tuomarikokouksen 29.6.2021 antamaa päätöslauselmaa ei ole kumottu, että kyseinen päätöslauselma ja sen antamisen perusteet ovat edelleen voimassa ja että tuomarikokouksen puheenjohtaja oli 7.9.2021 kieltäytynyt toimittamasta äänestystä asianmukaisella tavalla jätetystä esityksestä, joka koski istunnon lykkäämistä.

- 27 Koska yksi kolmasosa siviilijaoston kokoonpanoon kuuluvista tuomareista osallistui tuomarikokoukseen, tämä riitti sen järjestämiseen 27.9.2021. Tätä koskeva säännös otettiin käyttöön muuttamalla Sąd Najwyższysta annettua lakia, jota on muutettu useita kertoja sen jälkeen, kun se säädettiin vuonna 2017. Sąd Najwyższyn presidenttiehdokkaiden valinnassa vaadittavan päätösvaltaisuuden edellytyksenä olevan jäsenmäärän rajaaminen yhteen kolmasosaan Sąd Najwyższyn kokoonpanosta herättää vakavia epäilyjä tämän säännöksen nojalla tehdyn valinnan asianmukaisuudesta.
- 28 Tuomarikokouksen puheenjohtaja kieltäytyi 27.9.2021 pidetyssä istunnossa toimittamasta äänestystä esityksestä, joka koski kokouksen lykkäämistä vähintään 7.10.2021 saakka sillä perusteella, että unionin tuomioistuin antaisi 6.10.2021 tuomionsa asiassa C-487/19, sekä Puolan tasavallan presidentille osoitetusta esityksestä, joka koski Sąd Najwyższyn ensimmäisen presidentin erottamista siviilijaoston presidentin tehtävistä.
- 29 Siviilijaoston presidentin valintaan osallistuivat 27.9.2021 ainoastaan ne tuomarikokouksen jäsenet, jotka oli nimitetty Sąd Najwyższyn tuomarinvirkaan 8.12.2017 annetulla muutoslailla perustetun KRS:n ehdotuksesta. Kyseisen tuomarikokouksen pitämiseksi vaadittu päätösvaltaisuus taattiin siten, että Sąd Najwyższyn ensimmäinen presidentti siirsi siviilijaostoon kaksi henkilöä (BV:n ja ZH:n), jotka oli aikaisemmin nimitetty tuomareiksi Izba Kontroli Nadzwyuczajnej i Spraw Publicznychin (ylimääräisen valvonnan ja julkisten asioiden jaosto), sekä UC:n, jotka oli aikaisemmin nimitetty Izba Dyscyplinarnaan (kurinpitojaosto).
- 30 Ehdokkaiden valinta siviilijaoston presidentin tehtäviin toimitettiin vastoin kyseisen jaoston kokoonpanoon kuuluneiden tuomareiden enemmistön kantaa ja kokouksen, joka on kyseisen tuomioistuimen elin, toimintaa koskevia sääntöjä. Edellä kuvattu tapa, jolla siviilijaoston vuoden 2021 presidenttiehdokkaiden valintaa varten kutsuttu tuomarikokous pidettiin, osoittaa, ettei tuomarikokouksen asianmukaista kulkua koskevia sääntöjä ole noudatettu. Näiden sääntöjen rikkominen esti äänioikeutettujen jäsenten enemmistön osallistumisen tuomarikokoukseen, eivätkä kyseiset jäsenet voineet esittää ehdokkaitaan siviilijaoston presidentin tehtävään. Kun siviilijaoston presidentti nimitettiin vuonna 2021, Sąd Najwyższyn siviilijaoston koko siihenastinen rakenne muuttui. Kaikki ennen vuotta 2018 Sąd Najwyższyn tuomareiksi nimitetyt jaostojen puheenjohtajat erotettiin tehtävistään, ja heidän tilalleen kaikkien jaostojen puheenjohtajiksi nimitettiin henkilöitä, jotka oli nimitetty Sąd Najwyższyn tuomarinvirkaan 8.12.2017 annetulla muutoslailla perustetun KRS:n ehdotuksesta.
- 31 Siviilijaoston vuoden 2021 presidenttiehdokkaiden valintaan liittyvät olosuhteet ja se, että kyseiset ehdokkaat valittiin yksinomaan sellaisten henkilöiden joukosta, jotka oli nimitetty Sąd Najwyższyn tuomarinvirkaan muutoslailla perustetun KRS:n ehdotuksesta, ovat seikkoja, jotka voivat herättää yksityisissä epäilyjä siitä, onko Puolan tasavallan presidentin tällaisten ehdokkaiden joukosta nimittämä siviilijaoston presidentti poliittisesta vallasta riippumaton Sąd Najwyższyn elin, jonka riippumattomuus on yksi niistä keskeisistä tekijöistä, joilla taataan, että

kokoonpanojen muodostamista koskeviin määräyksiin perustuvat kokoonpanot täyttävät riippumattoman, puolueettoman ja etukäteen laillisesti perustetun tuomioistuimen vaatimuksen.

- 32 Edellä esitetyistä syistä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii, onko siviilijaoston presidentin määräyksellä, jolla vahvistetaan sellainen tuomioistuimen kokoonpano, johon kuuluu suurimmaksi osaksi 8.12.2017 annetulla muutoslailla perustetun KRS:n ehdotuksesta tuomarinvirkoihin nimitettyjä henkilöitä, oikeusvaikutuksia, kun otetaan huomioon ennakkoratkaisukysymyksessä mainitut unionin oikeuden säännökset. Tähän kysymykseen annettavalla vastauksella on merkitystä, kun tutkitaan, voiko kyseisessä kokoonpanossa toimiva tuomioistuin – ottaen huomioon kokoonpanon muodostamistapa nyt käsiteltävässä asiassa – tosiasiallisesti arvioida, täyttykö sen kohdalla riippumattoman, puolueettoman ja etukäteen laillisesti perustetun tuomioistuimen vaatimus. Laajennettujen (seitsemästä Sąd Najwyższyn tuomarista muodostuvien) kokoonpanojen nimeämisestä, sellaisena kuin sitä sovelletaan nyt käsiteltävässä asiassa, on tullut siviilijaoston presidentin vakiintunut käytäntö. Tällä hetkellä kaikissa vireillä olevissa asioissa, joissa oikeuskysymykset on saatettu laajentuneiden kokoonpanojen ratkaistavaksi, ratkaisukokoonpanot on nimetty vastaavalla tavalla kuin nyt käsiteltävässä asiassa.
- 33 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että siviilijaoston presidentin on Sąd Najwyższyn elimenä, jonka laissa säädettyinä tehtävänä on kokoonpanojen nimeäminen, annettava tältä osin unionin oikeuden mukaisia määräyksiä ja nimettävä tuomareiden kokoonpanot yksinomaan niin, että nimettyjen henkilöiden muodostama tuomioistuin vastaa perusoikeuskirjan 47 artiklassa määrättyjä vaatimuksia. Unionin tuomioistuimen kyseisen vaatimuksen valossa tekemä unionin oikeuden tulkinta sitoo kaikkia Euroopan unionin jäsenvaltion tuomioistuimia, eikä myöskään Sąd Najwyższyn presidentti voi Sąd Najwyższyn elimenä jättää sitä huomiotta antaessaan kyseisen tuomioistuimen kokoonpanon vahvistavan määräyksen. Kyseessä on toimi, joka vaikuttaa suoraan menettelyn kulkuun, sillä oikeussääntöjen vastaisen tuomioistuimen nimeäminen johtaa siviiliprosessin pätemättömyyteen (siviiliprosessilain 379 §:n 4 momentti). Sąd Najwyższyn presidentin määräys kokoonpanon nimeämisestä on toimi, jolla muodostetaan tuomioistuimen kokoonpano, ja se vastaa merkitykseltään sellaista tuomioistuimen toimivaltaa koskevaa tointa, jolla päätetään tuomarin jääväämisestä. Molempien toimien tavoitteena ja tarkoituksena olisi oltava tuomioistuimen kokoonpanon muodostaminen asianmukaisella tavalla. Tästä näkökulmasta tuomioistuimen kokoonpanon nimeämistoimi ei voi muotonsa (määräys) ja menettelyllisten vaikutustensa puolesta jäädä tuomioistuimen arvioinnin ulkopuolelle, sillä tuomioistuimen tehtävänä on tutkia viran puolesta, täyttääkö sen kokoonpano riippumattoman, puolueettoman ja etukäteen laillisesti perustetun tuomioistuimen vaatimuksen.
- 34 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin viittaa tältä osin unionin tuomioistuimen 6.10.2021 antamaan tuomioon W.Ż. (Ylimmän tuomioistuimen ylimääräistä

valvontaa ja julkisia asioita käsittelevä jaosto – Nimittäminen, C-487/19, EU:C:2021:798). Se katsoo, että kyseisessä tuomiossa esitetty arvio tukee kantaa, jonka mukaan samaa arviointia on perusteltua soveltaa tuomioistuimen elinten (Sąd Najwyższyn presidentin) antamiin määräyksiin, joiden perusteella tuomioistuimen kokoonpano on muodostettu. Tällainen lähestymistapa näyttäisi olevan perusteltu erityisesti silloin, kun kansallisessa oikeudessa ei ole asianmukaista oikeussuojakeinoa, minkä seurauksena tuomioistuimen on kokoonpanonsa muodostamistavan vuoksi mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa soveltaa tehokkaasti unionin oikeutta, kun tarkastellaan velvollisuutta tutkia, onko kyseessä riippumaton, puolueeton ja etukäteen laillisesti perustettu tuomioistuin, ja taata tältä osin unionin oikeuden ensisijaisuus.

TYÖASIAKIRJA